Ochrana přírody

ročník 73 číslo 6 2018

Kulérová příloha

Zprávy / Aktuality / Oznámení

Podepsáno: V hraničních hvozdech Českého lesa jsou dvě nová bezzásahová území

Jedná se celkem o 52,7 hektaru v přírodních rezervacích Pleš a Starý Hirštejn. Smlouvu o vyhlášení obou bezzásahových území podepsali 8. listopadu 2018 generální ředitel státního podniku Lesy ČR Josef Vojáček a ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR František Pelc. Oba ředitelé se zároveň dohodli, že se příště vymezí pro bezzásahovost větší ucelená plocha.

„Obzvlášť nyní, kdy se ukazuje, že klimatická změna skutečně přichází, je ponechání alespoň části lesů bez lidských zásahů zásadní, a to nejen pro ochranu zdejší přírody. Můžeme v nich totiž sledovat, jak si příroda bez lidské péče poradí, a najít inspiraci, jak v lesích hospodařit přírodě blízkým způsobem. Aby byly lesy vůči nejrůznějším výkyvům počasí odolnější, měly by v nich být stromy různého stáří a pestrého druhového složení,“ vysvětluje František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. V obou bezzásahových lokalitách v Českém lese patří část porostů do databanky přirozených lesů v zemi.

Podle dohody státního podniku Lesy České republiky a Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky budou vědci sledovat již ve dvanácti českých a moravských lokalitách samovolný vývoj lesa bez úmyslných lidských zásahů. *„Náš společný projekt se týká už 848,3 hektaru, na kterých nehospodaříme. Ve vybraných oblastech Českého lesa zavádíme tento režim poprvé,“* řekl generální ředitel státního podniku Lesy ČR Josef Vojáček.

František Pelc a Josef Vojáček při podpisu smlouvy. Foto Karolína Šůlová

Bezzásahové území Pleš je součástí stejnojmenné přírodní rezervace [1] v katastru Bělé nad Radbuzou. Samovolnému vývoji je ponecháno 26,38 hektaru. Historicky se ochrana tohoto území nazývaného Plattenberg datuje listopadem 1931. Jedná se o východní svahy vrchu Velký Zvon (862 metrů nad mořem) se svahovými bučinami obvyklými pro Český les. Staré stromy zůstávají na místě a v jejich dutinách hnízdí holub doupňák či puštík obecný. Bylo tu nalezeno na 190 druhů hub vázaných převážně na tlející dřevo. Pestré je i složení lišejníků a bezobratlých. Bezprostřední okolí tak zvaných Kotzových nebo také Kocových kamenů do bezzásahové zóny nepatří.

Bezzásahové území Starý Hirštejn o rozloze 26,26 hektaru je součástí stejnojmenné přírodní rezervace [2] v katastru obce Mnichov. Nachází se ve vrcholové části a jižních svazích vrchu Starý Hirštejn, někdy také zvaného Starý Herštejn (878 metrů nad mořem). Chráněno je od září 1968. V podrostu bukového lesa roste měsíčnice vytrvalá, dymnivka dutá, oměj vlčí, kapradina laločnatá či řeřišník Hallerův. Vrcholem prochází evropské labsko-dunajské rozvodí. Jeden úsek hranice bezzásahového území lemuje turisticky značená Baarova cesta, která vede ke zříceníně hradu Starý Hirštejn. Bezlesí se zříceninou do bezzásahového území nepatří.

Karolína Šůlová

O čem jednají ředitelé

Jak Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN), tak mezivládní organizace Životní prostředí OSN (UNE) a uznávaná Nizozemská agentura pro hodnocení životního prostředí (PBL), věnující se také globálním problémům lidstva nedávno označily nešetrné zemědělství za hlavní příčinu úbytku biologické rozmanitosti na Zemi. Výroba potravin se totiž stala na naší planetě hlavní hnací silou ztráty přírodních a přírodě blízkých ekosystémů a některé

její postupy druhům, biotopům ani přírodním procesům zrovna neprospívají. Ani Evropa není v tomto směru žádnou výjimkou. Nabízí se proto naprosto legitimní otázka, zda finančně subvencované zemědělství podporující přírodu, krajinu a obecněji i životní prostředí skutečně plní svou deklarovanou funkci, nebo představuje alibi pro celkově necitlivou zemědělskou produkci.

Možná přijde i reforma

Vlivem zemědělství na přírodu na našem kontinentě se 21.–22. května 2018 v Tallinnu zabývalo zasedání představitelů evropských institucí ochrany přírody (ENCA). Hostitelem jednání se stala Estonská rada pro životní prostředí a jednání se zaměřilo na navýsost aktuální otázku, jakou budoucí podoba Společné zemědělské politiky Evropské unie (CAP) bezesporu je. Připomeňme, že CAP začala být naplňována v praxi již v roce 1962, i když ji zmiňují Římské dohody z roku 1957, kterými bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS), právní předchůdce Evropské unie (EU).

Od samého začátku měla Společná zemědělská politika plnit hned několik úkolů: zajistit spotřebitelům dostatek kvalitních potravin, udržovat na trhu stabilní a současně přijatelné ceny zemědělských výrobků, poskytovat obyvatelům venkova odpovídající životní úroveň, podporovat celkový rozvoj zemědělských oblastí a v neposlední řadě usilovat o dlouhodobý export zemědělských komodit. Aby bylo možné dosáhnout uvedených cílů, spolykala CAP určitou dobu zejména na nejrůznější dotace až polovinu rozpočtu EHS. V současnosti k zemědělcům putuje 40 % rozpočtu EU. I přes nesporné úspěchy se Společná zemědělská politika několikrát ocitla na samé hranici krachu: kupř. začátkem 90. let 20. století směřovala většina finančních prostředků určených na CAP na vývoz potravin.

Již v době, kdy CAP začala fungovat, se počítalo s tím, že projde co nejdříve rozumnou restrukturalizací, která by pružně reagovala na měnící se podmínky v Evropě i ve světě. Nejen z tohoto důvodu zažil společný postup členských států EHS, resp. EU k zemědělství hned několik reforem či alespoň pokusů o ně. V únoru až červnu 2017 probíhala veřejná konzultace zahájená Evropskou komisí (EK) a zaměřená na podobu CAP po roce 2020: Během ní Komise obdržela více než 320 000 připomínek. V listopadu 2017 vydala EK podrobné sdělení nazvané Budoucnost potravinářství a zemědělství, které nejen popisuje současný stav zmiňovaného sektoru v EU, ale i navrhuje, jak by měla CAP vypadat v letech 2021–2030. Komise následně uveřejnila 1. června 2018 oficiální návrh CAP v novém desetiletí, který počítá s větší mírou rozhodovacích pravomocí pro jednotlivé členské státy EU i s jejich větší zodpovědností a mimořádnou pozornost věnuje rozmanitým opatřením proti změnám podnebí.

Evropský venkov se v řadě oblastí vylidňuje: mladí lidé z něj odcházejí a obyvatelstvo stárne. Kdysi pravidelně sečené louky v povodí litevské řeky Neris zarůstají dřevinami. Foto Jan Plesník

Na chorvatském pobřeží Jaderského moře stále ještě hnízdí více než sto párů nápadného supa bělohlavého (*Gyps fulvus*). Foto Jan Plesník

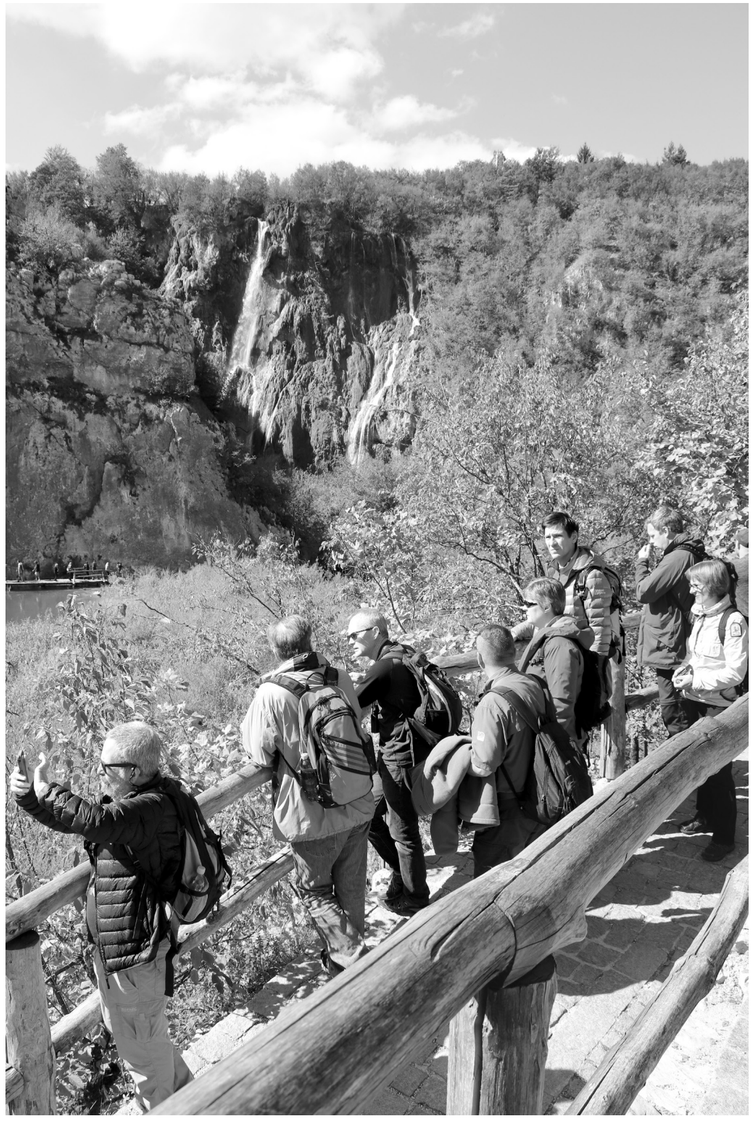

Oblíbený cíl turistů z ČR, národní park Plitvická jezera, navštíví ročně 1,4 milionu turistů, kteří do pokladny parku přinesou asi 40 milionů eur (více než miliardu Kč). Otázkou zůstává, zda přinejmenším o víkendech během vrcholné sezony není překročena nosná kapacita tamějšího ekosystému. Foto Jan Plesník

Do debaty o budoucnosti výroby potravin na evropském jednotném trhu přispěla i ENCA. Na základě detailního rozboru založeného na důkazech ředitelé evropských institucí ochrany přírody vyhodnotili, jak Společná zemědělská politika napomáhá, nebo naopak nenapomáhá, péči o biodiverzitu a ochranu životního prostředí, k nimž se tak demonstrativně hlásí.

Můžeme shrnout zjištění ENCA do několika málo bodů? Nezpochybnitelné údaje z některých evropských zemí potvrzují, že dosavadní snaha o ozelenění CAP má jen malý, pokud vůbec nějaký pozitivní dopad na biodiverzitu. Pro zlepšení současného nepříliš radostného stavu by bylo vhodné ponechat 5 % zemědělských ploch na zachování biologické rozmanitosti závisející na extenzivním zemědělském obhospodařování krajiny. Ačkoliv agroenvironmentální programy mají sloužit také nezbytnému přizpůsobování (adaptaci) venkova probíhajícím a očekávaným změnám podnebí, ne vždy tomu tak je. ENCA navíc upozorňuje, že škrty v rozpočtu CAP, vyvolané mj. odchodem Spojeného království z EU, nutností financovat opatření snižující dopady klimatických změn (mitigaci) mimo zemědělský sektor a rostoucími náklady spojenými s imigrací obyvatel Afriky a Blízkého východu do EU, zasáhnou mnohem více její druhý pilíř, tedy finance určené na rozvoj venkova včetně péče o životní prostředí. Společné stanovisko agentur ochrany přírody, působících v členských státech EU a účastnících se činnosti ENCA, bylo postoupeno přímo příslušným činovníkům EK a Evropského parlamentu.

Ochrana globální biodiverzity po roce 2020: Kolik hlav, tolik názorů?

Rok 2010 nebyl vyhlášen Valným shromážděním OSN Mezinárodním rokem biodiverzity náhodou. Již o osm let dříve se vrcholní představitelé členských zemí OSN na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD) v jihoafrickém Johannesburgu slavnostně zavázali do roku 2010 významně snížit rozsah a rychlost úbytku biologické rozmanitosti, a to v celosvětovém měřítku, v jednotlivých částech světa i v rámci států, a přispět tak k omezení chudoby. Uvedený, bezesporu značně ambiciózní a hůře vyhodnotitelný cíl evropským politikům nestačil. Rozhodli se, že nejen v Evropské unii, ale na celém šířeji pojatém kontinentě úbytek biodiverzity rovnou údernicky zastaví. Objektivní vyhodnocení pomocí souboru vhodných indikátorů ale opakovaně potvrdila, že uvedených cílů dosaženo nebylo.

Na 10. zasedání konference smluvních stran nejvýznamnější celosvětové právní normy péče o biodiverzitu, Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD), konaném v říjnu 2010 v Nagoji, padlo rozhodnutí přijít s jiným přístupem. Vyčerpávající – a to doslova – diskuse se ve čtvrtém největším japonském městě svedla o pokud možno kvantitativní, srozumitelné,

Zemědělsky využívané pozemky, tedy orná půda, louky a pastviny, zabírají jak v České republice, tak v EU přibližně polovinu celkové rozlohy. Kulturní krajina na Benešovsku je obhospodařována méně intenzivně než v nížinách. Foto Jan Plesník

výstižné a pozornost přitahující („titulkové“) cíle, které by měly být smluvními stranami splněny právě do symbolického roku 2020. Vzhledem k tomu, jak široká a jen obtížně kvantifikovatelná biodiverzita je, jich bylo nakonec odsouhlaseno hned dvacet, seskupených do pěti strategických oblastí. Vlády jednotlivých zemí měly uvedené cíle z Aiči, které svůj název dostaly podle prefektury, v níž leží Nagoja, podle svých podmínek a možností začlenit do dvou let do národních strategií ochrany biologické rozmanitosti a na ně navazujících akčních plánů. Současně se alespoň některé z nich staly důležitou součástí Cílů udržitelného rozvoje (SDG), klíčové agendy OSN na období 2015–2030.

Zatímní analýzy se přiklánějí k tomu, že většina cílů z Aiči s velkou pravděpodobností v celosvětovém měřítku dosažena opět nebude. Na druhou stranu, v případě některých z nich, kupř. cíle č. 11 (zvýšit rozlohu chráněných území na 17 % souše včetně vnitrozemských vod a 10 % moře včetně pobřeží a současně zajistit, aby péče o chráněná území byla účinná a aby soustava chráněných území byla reprezentativní, chráněná území vzájemně propojena a začleněna do širší krajiny nebo mořského prostředí), bylo globálně bezpochyby dosaženo ne nevýznamného pokroku.

Jak tedy dál v péči o biologickou rozmanitost? Protože evropské instituce ochrany přírody se v různé míře zapojily nebo se hodlají zapojit jak do vyhodnocování dosažených cílů z Aiči, tak do navrhování nového rámce pro globální péči o biologickou rozmanitost, pozvala Chorvatská agentura pro životní prostředí a přírodu (CAEN) jejich zástupce do Záhřebu na plenární jednání ENCA věnované právě zmiňované tématu. Ve dnech 1.–2. října 2018 debatovali mj. o tom, jak vhodným způsobem sladit pochopitelnou snahu upoutat ambiciózním cílem nebo cíli pozornost široké veřejnosti i řídících pracovníků a politiků na ochranu biodiverzity a udržitelné využívání jejích složek či do jaké míry se po roce 2020 v teorii a praxi uplatní koncepce ekosystémových služeb a přírodního kapitálu. Bylo by užitečné se v našem oboru poučit ze zkušeností získaných na globální úrovni mitigací důsledků změn podnebí nebo adaptaci na ně? Vždyť probíhající a očekávané klimatické změny zůstávají i nadále nejvíce diskutovanou otázkou související se životním prostředím nejen mezi vědci, ale i nejširší veřejností. Jaká může být přidaná hodnota, poskytnutá ENCA, nejen při vypracování strategického dokumentu ať už v CBD, nebo v EU, ale zejména při jejich vskutku účinné realizaci?

Konsensuální názor agentur ochrany přírody sdružených v ENCA bude projednán tak, aby se mohl včas uplatnit při hodnocení úsilí naplnit cíle z Aiči, jakož i při přípravě koncepčního rámce ochrany biodiverzity po roce 2020 ve světě, v Evropě jako celku, EU i v jednotlivých státech.

František Pelc a Jan Plesník

Repatriace sýčka obecného ano, či ne?

Snahy o posílení populace volně žijících vzácných a často zvláště chráněných druhů ptáků formou jejich repatriace jsou často diskutované a nemusí vždy vést z řady důvodů k žádoucímu výsledku. K mizejícím vzácným druhům naší avifauny, kterým je věnována v poslední době pozornost, patří jistě i sýček obecný *(Athene noctua*). Sýček obecný patřil v České republice ještě cca před 50 roky k nejčetnějším druhům našich sov, v otevřených oblastech v nižších polohách s dostatkem potravy byl sovou nejpočetnější. V současnosti je jeho rozšíření v ČR, jak dokládá řada aktuálních monitoringů, již pouze ostrůvkovité a nepřesahuje zřejmě 130 párů. Tato situace vede již delší dobu řadu vědeckých i ochranářských subjektů ke snaze udržet či posílit mizející populaci sýčků obecných ve stále intenzivněji využívané krajině naší republiky. Souběžně s aktivitami vedoucími k dalšímu poznání biologie sýčků, jejich genotypu, disperze v krajině, příčin mortality, k ochraně a posilování současných hnízdních biotopů existuje řada na sobě nezávislých aktivit věnujících se reintrodukci, či přesněji repatriaci sýčků odchovaných v zajetí do volné přírody. Většina z nich po letech obětavé práce a vynaložených sil a finančních prostředků vyvolává stále více otázek, zda je tento směr správný, alternativní, zbytečný, či přímo destruktivní pro zbytkovou populaci sýčků v krajině. Jedním z takových testů možností záchrany populace sýčka je projekt repatriace hnízdních párů sýčků na zatím jedné lokalitě v západních Čechách. Spoluautorem celého projektu a jeho nositelem je ZO ČSOP Spálené Poříčí, partnerem je zoologická a botanická zahrada v Plzni, finančně projekt podporuje také Krajský úřad Plzeňského kraje, odborně se na něm podílejí ornitologové ze skupiny pro výzkum dravců a sov při České společnosti ornitologické.

Projekt probíhá druhým rokem, kdy první rok 2017 byl rokem testování vhodnosti zvoleného způsobu vypouštění dospělých ptáků. Pro repatriaci byla vybrána lokalita nedaleko Klatov s mozaikou lučních i polních kultur menší výměry, fragmentovaných remízky a starými sady. V okolí jsou také rozsáhlé pastviny a nedaleko chlévy pro hovězí dobytek. Hnízdění sýčků ve starých stromech je již dávnou minulostí, proto byla vybrána středověká kamenná tvrz, ve které byla za podpory majitele vybudována ve výšce druhého patra poměrně rozlehlá vypouštěcí voliéra. Pro výběr lokality hovořil také velký výběh spásaný celoročně skupinou daňků, který navazuje na tvrz. Po prvém neúspěšném pokusu o zahnízdění chovného páru z vypuštěné skupiny osmi sýčků ve vypouštěcím zařízení v roce 2017 byl po přehodnocení metodiky k repatriaci v roce 2018 vybrán pouze jediný pár dospělých sýčků obecných narozených v zajetí od rodičovské linie, která pochází z ČR. Tento pár byl připravován v odchovně záchranné stanici bez častého kontaktu s ošetřovateli a byl krmen převážně laboratorní myší šedé barvy. Před umístěním sýčků do tvrze byly zabezpečeny všechny blízké nebezpečné komíny a průduchy, kamenné zdi tvrze byly zajištěny proti predátorům elektrickým ohradníkem. Do tvrze, na okolní objekty a staré stromy bylo instalováno celkem 15 hnízdních budek pro sýčky, zajištěných proti predátorům. Do budek umístěných ve vypouštěcí voliéře byly instalovány kamery s dálkovým přenosem na PC členů týmu. Samotný prostor tvrze byl také monitorován kamerou a několika fotopastmi. Lokalita leží v nadmořské výšce cca 450 m n. m v blízkosti lesního komplexu, což není pro sýčky zcela ideální, ale těžko v současných agrocenózách a urbanizované krajině najít ideální habitat pro tento mizející druh. Chovný pár byl do voliéry umístěn v předjaří 26. března 2018, jako potrava začaly být do voliéry pouštěny živé myši a později také larvy potemníků (*Zophobas morio*). Pár se velice dobře aklimatizoval a samice 2. května snesla do jedné z budek první vejce. V průběhu dalších dnů snesla postupně 5 vajec, ze kterých se vylíhlo všech 5 mláďat. Díky nepřetržitému sledování bylo možno pozorovat zajímavé etologické projevy samce v průběhu hnízdění, např. při frekvenci přinášení potravy, či chování samice při inkubaci vajec. Myši byly sýčkům nejprve pouštěny do plastových beden, později již pouze volně do prostor voliéry. Potrava sýčků byla v této době doplňována živými cvrčky a žížalami. Ve stáří cca 18 dnů se mláďata již pokoušela vylézat z budky, byla proto spolu s rodiči 20. června 2018 označena VHF vysílači a celý objekt tvrze byl otevřen pro volný pohyb ptáků. Celkem bylo označeno 6 ptáků, dva rodiče a čtyři mláďata. Od tohoto okamžiku začal pravidelný, téměř každodenní monitoring všech ptáků. Cílem článku není detailně popsat jednotlivé lokace a chování ptáků v denních a nočních hodinách, nicméně všichni ptáci se rychle seznámili s okolím tvrze a pravidelně se po setmění vydávali do jejího blízkého okolí. Mláďata zpočátku opouštěla úkryty pouze na kratší dobu než dospělí a zůstávala společně v úkrytu ve zdech tvrze. Ptáci se také rychle adaptovali na časté útoky ostatních ptáků či přítomnost lidských obyvatel okolních budov a velmi skrytě se pohybovali ve stromech i po střechách. Přikrmování hlodavci bylo stále omezováno a z přítomnosti chitinových částí nalezených ve vývržcích bylo patrné, že podstatnou složkou potravy je ulovený hmyz. V této době byli ptáci již přikrmováni minimálně pouze šedými myšmi. Teprve ve stáří cca 4 měsíců se jedno mládě na několik dní vzdálilo z lokality hnízdění, po 3 dnech se v noci opět vrátilo a společně s dalším sourozencem v následujících dnech odlétli již trvale mimo signál. Přes usilovné hledání v průběhu noci po jejich odletu v širším okolí nebyl jejich signál již lokalizován. Další mládě se zdržovalo stále v těsné blízkosti tvrze a vyletovalo pouze do vzdálenosti cca 300 m do výběhu daňků. Poslední čtvrté označené mládě se staticky již delší dobu ozývalo z nedostupného úkrytu ve tvrzi, zřejmě uhynulo či ztratilo vysílačku. Samice se po osamostatnění mláďat stále častěji po setmění vzdalovala na několik hodin od tvrze, samec jen na krátké vzdálenosti a pouze v noci. Po systematickém pátrání lokační anténou po signálu obou mláďat na vhodných lokalitách v okolních obcích, bylo jedno mládě po 30 dnech po odletu objeveno ve vzdálenosti 3,6 km JZ v nadmořské výšce 512 m n m. Jako úkryt si vybralo rozlehlou stodolu na okraji obce, navazující na zahrady a rozptýlenou zeleň. Po osmi dnech se mládě přesunulo na opačný okraj obce do rozlehlého opuštěného seníku v areálu zemědělského družstva. V době přípravy tohoto článku (1. prosinec 2018) byli rodiče a dvě mláďata stále monitorováni na svých stanovištích.

Sýček obecný. Foto Jiří Vlček

Dosavadní fáze projektu nemůže zatím poskytnout kompletní data či zodpovědět řadu dalších otázek spojených s problematikou reintrodukce sýčků obecných do volné krajiny, celý projekt je zatím na počátku. Z dosavadních zkušeností popsaného vývoje projektu je možno zdůraznit následující pozitivní

faktory použité metodiky: Důležitý je vhodný výběr a příprava chovného páru, pečlivá příprava vypouštěcího stanoviště, zabezpečení lokality proti predátorům a co nejvyšší eliminace antropogenních pastí v blízkém okolí hnízdiště. Jako správné se ukázalo usazení pouze jediného rodičovského páru na lokalitu vypuštění před hnízděním v jarním období a vypuštění rodičů až po opeření mláďat. Jednoznačně správné se ukázalo také puštění ptáků do interiéru objektu, ne pouze výletovým otvorem do volného prostoru. Rodiče i mláďata se prokazatelně pomalu seznamovali s okolním prostředím a nedošlo k žádné mortalitě po vylétnutí. Zcela nezbytné pro získání dalších dat a zpětných vazeb je použití monitorovacích kamer a telemetrického sledování ptáků, které jediné může významně pomoci objasnit etologii vypouštěných ptáků, jejich disperzi a případně obsazování nových teritorií. Popsaná metoda použitá v probíhajícím projektu je nesporně časově i finančně nákladná, ale může ukázat a potvrdit možnost, že vhodně prováděná repatriace může posílit recentní, či možná i obnovit zaniklé populace sýčka v některých vhodných oblastech. Tento článek je zatím příspěvkem (s argumentací podloženou telemetrií) do diskuse o této problematice a nejedná se o definitivní konstatování možných variantních řešení případné repatriace. Pro další etapu projektu je plánováno pokračování systematické telemetrie ptáků na současném stanovišti, vybavení nových teritorií vypuštěných mláďat budkami, eventuálně i dosazení nepříbuznými ptáky a výstavba dalšího vypouštěcího a hnízdního stanoviště na již vybrané vhodné lokalitě na Plzeňsku.

Jiří Vlček

Konference k 20 letům Národní sítě záchranných stanic.

Národní síť záchranných stanic je unikátní projekt, zajišťující díky vzájemné spolupráci řady subjektů účinnou pomoc zraněným či jinak handicapovaným volně žijícím zvířatům kdekoliv v České republice. Své první krůčky učinila právě před 20 lety. Což připomněla slavnostní konference, uskutečněná 1. listopadu v prostorách Senátu. Za oficiální vznik Národní sítě je považována odborná konference Druhová ochrana živočichů České republiky, která se uskutečnila v Kuníně u Nového Jičína 28.-30. října 1998. Přípravy však probíhaly již minimálně rok před tímto datem. U zrodu Národní sítě stálo devět záchranných stanic, svojí působností tehdy ještě zdaleka nepokrývající celé území republiky. To se podařilo díky zapojování či iniciování vzniku dalších stanic až o několik let později. Dnes tvoří Národní síť záchranných stanic 33 subjektů různé velikosti, převážně provozovaných neziskovými subjekty, avšak též několika příspěvkovými organizacemi měst a krajů. Garantem a koordinátorem národní sítě je po celých dvacet let Český svaz ochránců přírody.

V nádherných barokních prostorách Hlavního sálu Valdštejnského paláce se u příležitosti výroční Národní sítě sešli osobnosti především z řad veřejné správy a záchranných stanic. Úvodní proslovy měli náměstek ministra životního prostředí Vladimír Dolejský (který mluvil zejména o připravované koncepci záchranných stanic), náměstek ministra zemědělství Patrik Mlynář, předseda senátního výboru Výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí (spolupořadatele konference) Zbyněk Linhart a předseda Českého svazu ochránců přírody Libor Ambrozek.

Následoval příspěvek senátora a předsedy Rady Národní sítě stanic Petra Orla o historii záchranných stanic u nás. Jakožto spoluzakladatel té nejstarší u nás – Bartošovické – vzpomněl na úplné začátky, kdy v roce 1977 byli pravděpodobně úplně první, kdo obdržel od tehdejšího ministerstva kultury (pod který ochrana přírody spadala) výjimku umožňující provozování záchranné stanice a když ji 28. října 1983 otevřeli, a následně zmapoval celý vývoj této specifické aktivity v České republice až po současnost.

Ředitel Kanceláře Českého svazu ochránců přírody Petr Stýblo navázal spoustou zajímavých čísel. Počet přijatých zvířat neustále roste – za což může jak zvyšující se povědomí o záchranných stanicích, tak zvyšující se přecitlivělost řady lidí, snažících se za každou cenu „zachraňovat“ i zvířata, která žádnou pomoc nepotřebují. Za celých dvacet let přijala Národní síť 213.178 živočichů, z toho 22.537 v loňském roce! Roční příjmy se za ta dvě desetiletí zvýšila o 1686 %. Bohužel nikoli finance na činnost stanic. I přes navýšení a stabilizaci finanční podpory ze strany MŽP (prostřednictvím Programu péče o krajinu), nově v posledních letech i podporu péče o zvěř ze strany MZe a poměrně dobře fungující veřejnou sbírku Zviře v nouzi (která však stále tvoří jen nepatrnou část příjmů záchranných stanic) se mnohé stanice potýkají se značnými finančními problémy.

Účastníci konference. Foto Jan Moravec

Pozvánka na konferenci

Již popáté: v pražském Suchdole proběhne pátá společná konference AOPK ČR a ČZU

Koná se 5. února 2019 a jejím tématem bude ochrana ohrožených druhů v praxi. Těšit se můžete na přednášky, které tuto problematiku uchopí z nejrůznějších úhlů pohledu. Účast je bezplatná, přednášky budou nahrávány a budou k dispozici na webu AOPK ČR, kde najdete i záznamy z předchozích ročníků. Na www.nature.cz se také můžete zaregistrovat. Podrobný program je uveden níže. Těšíme se na Vás.

8:30–9:30 Prezence
9:30 Zahájení konference
RNDr. František Pelc (AOPK ČR), prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc. (FŽP ČZU v Praze)
9:50 Udělení Ceny Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

I. Blok
10:00–10:20 Analýza druhové ochrany
Mgr. David Lacina, AOPK ČR, ústředí, Odbor zvláštní ochrany přírody, Ing. Jan Šíma, MŽP, Odbor druhové ochrany a implementace mezinárodních závazků
10:30–10:50 Druhová ochrana a ÚAP
Mgr. & Mgr. Karel Chobot, Ph.D., AOPK ČR, ústředí, Odbor monitoringu biodiverzity, Ing. Václav Hlaváč, AOPK ČR, RP SCHKO Žďárské vrchy
11:00–11:20 Stanoviska OP k LHP a druhová ochrana
Ing. Pavel Kolibáč AOPK ČR, ústředí, Oddělení péče o terestrické ekosystémy
11:30–11:50 Ekonomické nástroje v druhové ochraně
Ing. Pavel Štěrba BcA., AOPK ČR, ústředí, Odbor péče o přírodu a krajinu
12:00–12:20 Návrh na úpravy Společné zemědělské politiky 2021–2027
Ing. Klára Čámská, Ph.D., AOPK ČR, ústředí, Oddělení péče o terestrické ekosystémy, Ing. Václav Zámečník, Česká společnost ornitologická
12:30–13:30 Oběd

II. Blok
13:30–13:50 Nástroje aktivní druhové ochrany
RNDr. J. Jelínková, Ph.D., AOPK ČR, ústředí, Oddělení druhové ochrany živočichů
14:00–14:20 Záchranný program hnědáska osikového
Mgr. Václav John, AOPK ČR, ústředí, Oddělení druhové ochrany živočichů
14:30–14:50 Regionální akční plán pro tetřeva hlušce v Beskydech
Ing. Václav Tomášek, AOPK ČR, RP SCHKO Beskydy
15:00–15:20 Opylování a opylovači ohroženého hořečku mnohotvarého českého
Mgr. Petra Janečková, Botanický ústav AV ČR, Třeboň
15:30–15:50 Záchranný program perlorodky říční
Mgr. Ondřej Korábek, Ph.D., AOPK ČR, ústředí, Oddělení druhové ochrany živočichů
16:00–16:20 Program péče o vlka
Mgr. Lenka Tomášková AOPK ČR, ústředí, Oddělení druhové ochrany živočichů
16:30–17:00 Shrnutí a diskuze k tématu
17: 00 Ukončení konference

Podpora ze strany krajů či obcí je mnohdy nesystematická, spojená s velkou byrokracií a každoroční nejistotou, významnější sponzoři se do podpory záchranných stanic také nehrnou. Výdaje na jednoho přijatého živočicha jsou v průměru 2750 Kč, což znamená, že v loňském roce provozní náklady stanic sdružených v Národní síti blížily částce 62 miliónů. (Podrobný článek o prezentovaných číslech byl zveřejněn na Ekolistu: www.ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/nszs-loni-prijala-sedmnactkrat-vice-zvirat-nez-v-prvnim-roce)

Třetím shrnujícím referátem bylo vystoupení koordinátorky Národní sítě Zdeňky Nezmeškalové o ekologické výchově v záchranných stanicích. Ekologická výchova je druhou důležitou činností záchranných stanic hned po vlastní péči o živočichy (a dle některých dokonce i před ní). Zejména na příkladech trvale handicapovaných jedinců se stanice snaží veřejnosti vysvětlovat, jak se chovat při setkání s divoce žijícím živočichem, jak poznat, zda potřebuje či nepotřebuje pomoc a jak minimalizovat ve svém okolí různé „pasti“ a aktivity, které způsobují divoce žijícím zvířatům úrazy. Způsoby, jak tyto informace dostat k veřejnosti, volí záchranné stanice nejrůznější – od veřejně přístupných expozičních částí záchranných areálů přes přednášky, výukové programy pro školy, práci s dobrovolníky či dětskými oddíly až po infostánky na nejrůznějších akcích, jako jsou Dny Země, městské slavnosti a podobně, informační letáky a brožury, webové stránky a facebook. Důležitým komunikačním nástrojem jsou pohotovostní telefonní linky (ať již jednotlivých záchranných stanic či centrální na čísle 774 155 155) a mobilní aplikace Zvíře v nouzi.

Aktivity konkrétních záchranných stanic představil Luboš Vaněk ze záchranné stanice Huslík (jedné z nejstarších u nás) a Karel Makoň ze záchranné stanice Plzeň (prezentace zaměřená zejména na adopce ptačích mláďat do hnízd). Konferenci uzavřel Michal Adamec ze záchranné stanice v Banské Bystrici referátem o situaci záchranných stanic na Slovensku. Přestože počátky záchranných stanic v tehdejším federálním Československu byly společné, následný vývoj šel zcela jiným směrem, na Slovensku je dnes ze zákona garantem záchrany divoce žijících zvířat Štátna ochrana prírody a dle slov kolegů systém nefunguje zdaleka tak dobře jako ten nás, postavený na dobrovolné spolupráci především nestátních neziskových subjektů.

Jan Moravec

Experti na čápy černé se sešli mezinárodně již posedmé (v národním parku Doñana)

Čáp černý se těší již od 90. let 20. století značné pozornosti výzkumníků a dobrovolných ochránců přírody a pozorovatelů ptáků. První konference se konala v roce 1993 v Lotyšsku, kde se zúčastnili zástupci napříč Evropou a také z mnoha míst bývalého Sovětského svazu. Zde byla založena tradice setkávání a dohodnuta mezinárodní koordinace značení pomocí odečítacích plastových kroužků.

Další dvě konference (1996 Extremadura ve Španělsku a 2001 Ardeny v Belgii) byly ve znamení telemetrického sledování a prvních výsledků z afrických zimovišť), podobně i konference v Maďarsku (2004) a následně v dunajské deltě v Rumunsku (2008), kde se dále vyměňovaly a sdílely zkušenosti s výzkumem a sledováním, včetně početnosti v jednotlivých zemích, monitoringu a ochranářských problémů. To byla i témata konference ve francouzském kraji Champagne (2012), zde byla demonstrována výborná dlouholetá spolupráce milovníků čápů černých se správci státních lesů (Office National des Forêts) a mnoho dalších aspektů a činností spojených se sledováním černých čápů z mnoha zemí Evropy, ale také z Číny (poprvé od konference 1993) a ze západní Afriky. V Mauritánii se měla konat i další konference, ale z více důvodů byla odložena a nakonec s odstupem šesti let od konference ve Francii jsme dostali pozvání opět do Španělska.

S kolegy z Pobaltí u mokřadu s obrovským hejnem plameňáků v pozadí.
Foto Andriy Bokotey

Typický pohled z pastviny na mokřad u národního parku s hejnem plameňáků. Foto František Pojer

Národní park Doñana

Národní prak Doñana na jihu Španělska není třeba příliš představovat, je součástí světového dědictví UNESCO a jeho erbovním zvířetem je endemický rys pardálový (*Lynx pardalis*). Největším problémem této nejohroženější kočkovité šelmy je nedostatek potravy – králíků divokých, jejichž stavy prudce snížila myxomatóza a králičí mor. Rýžová pole v okolí národního parku jsou známa jako každoroční zimoviště několika stovek čápů černých z celé Evropy. Národní park je úředně spravován místní vládou Andaluzie v Seville a vědecké sledování, monitoring a další odborné podklady zajišťuje Biologická stanice Doñana zřízená centrální španělskou vládou jako součást sítě odborných institucí nejvyšší vědecké rady (CSIC). Národní park vznikl v roce 1969 na 300 km^2, postupně byl rozšířen a v jeho sousedství byl zřízen přírodní park, který je vlastně ochranným pásmem nejcennějšího jádra a celkem dosahuje rozloha chráněných území více než 1100 km^2. Území je též biosférickou rezervací UNESCO, mokřadem světového významu podle Ramsarské úmluvy a držitelem Diplomu Rady Evropy.

Protože organizace konference se ujala právě Biologická stanice Doñana, byla limitována účast velikostí jejich terénní stanice na jednu osobu za každou zainteresovanou zemi, ve skutečnosti pak mělo několik zemí výjimku a více účastníků (zejména sousední Francie). Celkem se zúčastnilo více než 30 čapích znalců z 13 z původně avizovaných 14 zemí (čínský zástupce se nezúčastnil, ale poslal abstrakt). Pro porovnání – minulá konference ve Francii hostila více než 120 účastníků, především místních zájemců – a také na této konferenci měli Francouzi větší zastoupení, podobně jako domácí Španělé.

Tradiční i nové metody sledování

Po dva dny probíhaly přednášky, prezentace a diskuse nad postery ve čtyřech tematických okruzích – populace a její trendy, ztráty a ochrana, ekologie a etologie, migrace, kroužkování a telemetrie. Čtyři příspěvky z České republiky se týkaly všech projednávaných témat. Pořadatelé společně s odbornou skupinou IUCN pro čápy, ibisy a kolpíky dopředu připravili z 32 zaslaných abstraktů více než padesátistránkovou digitální publikaci s programem, seznamem a kontakty účastníků a úvodními kapitolami, která je k dispozici u autora tohoto článku nebo na webu uvedené odborné skupiny IUCN. Mnozí z účastníků se čápem černým zabývají dlouhodobě a znají se z minulých konferencí (to platí zejména pro baltské státy Lotyšsko a Estonsko, Polsko, Maďarsko, Francii, Lucembursko a také ČR). Pokud se minulé konference nesly zejména ve znamení nových výsledků telemetrického sledování z různých evropských států, tak také letošní příspěvky přinesly další novinky z telemetrie, včetně nových zemí (Polsko, Bělorusko, Německo), ale fenoménem bylo detailní sledování hnízdících ptáků pomocí kamer s dlouhodobým záznamem celého hnízdního období na několika desítkách hnízd (Lotyšsko, Estonsko, Polsko, Maďarsko). Výsledky jsou velmi zajímavé z hlediska návštěvy hnízd a střídání se partnerů na sledovaných hnízdech i na poměrně velké vzdálenosti (včetně průběhu jedné hnízdní sezóny). Na jednom z hnízd se v sezóně většinou krátkodobě objevilo a vystřídalo devět různých ptáků, průměr zjištěný při sledování 60 hnízd jsou tři jedinci, z devíti hnízd dokonce 4,11 na jedno hnízdo. To jsou zkušenosti a informace, které je potřeba zohlednit i při dalším sledování hnízd u nás, včetně podrobnější kontroly kroužkovaných hnízdících ptáků (máme označeno plastovými kroužky nejvíce čápů černých z celé Evropy, 4629 od roku 1994, celkem v Evropě asi 16 tisíc ptáků). Nové poznatky se týkají také predace mláďat na hnízdech, nejnebezpečnější se jeví jestřáb, který je schopen postupně vybrat všechna mláďata z hnízda (v Polsku dokonce prokázáno vybrání všech pěti mladých), menší odnese a větší srazí z hnízda a žere na zemi (utočí samice i samci). Výhodu mají mláďata na velkých hnízdech, protože pro jestřába je jednodušší shodit krajní mládě sedící na okraji menšího hnízda. Také orel mořský je významným faktorem, prokazatelně zabil najednou tři velká mláďata na hnízdě a postupně je přilétal konzumovat v dalších dnech. Je popsán i jeden případ úspěšného útoku orla na dospělého čápa černého a jeho kompletní sežrání. Z hlediska ochranářských aktivit byly představeny dva projekty studující vliv větrných elektráren na čápy černé hnízdící v jejich okolí, jeden v německém Hessensku (řešil mezinárodní tým řízený z Lucemburska) a druhý ve Francii, kde bude studie dále pokračovat s dalším využitím telemetrie. Prozatímní výsledky jsou nedostačující zejména dobou sledování a počtem ptáků, kolize nebyly zaznamenány a zdá se, že za dobré viditelnosti jsou čápi schopni se vrtulím vyhnout a vyhnízdit ve vzdálenosti i do tisíce metrů od větrné turbíny.

Rys pardálový má v národním parku bronzový památník.
Foto František Pojer

Čápi bílí často hnízdí na nízkých stromech olivovníků a hlídají svoje hnízda i v zimním období.
Foto František Pojer

Mokřady a rýžová pole – ptačí ráj

Třetí den konference byl věnován formulaci závěrů a doporučení konference a zejména exkurzi

do okolí NP Doñana, přednostně do oblastí mokřadů a rýžových polí, abychom viděli čápy černé, kteří zde každoročně zimují v počtu dvou až tří set kusů. Do blízkého okolí rýžových polí jsme se dostali jen po hlavních asfaltových cestách, ostatní komunikace byly silně rozblácené po deštích v minulých týdnech a tudíž nesjízdné. Viděli jsme proto jen jednotlivé čápy černé (celkem 5 ks) a většinou v letu. Žádný z nich nebyl kroužkovaný, jak se všichni účastníci konference těšili. Exkurze však přesto stála za to. Asi nejvzácnějšími a shodou okolností celosvětově ohroženými druhy byly čírka úzkozobá a polák malý. Čírka zde zimuje ve stovkách kusů, my jsme jich viděli několik desítek společně v obrovském hejnu dalších kachen, kde v počtu asi tisíc jedinců převažovali lžičáci pestří. Také téměř tisícihlavé hejno plameňáků vzbudilo velkou pozornost stejně jako obrovská hejna ibisů hnědých, kteří se zdálky v letu na obloze přelévali podobně jako špačci u nás na jižní Moravě. Celkem v mokřadech Doñany v současnosti hnízdí asi deset tisíc párů, když v polovině 90. let to bylo sotva několik desítek párů. Jejich hlavní potravou, podobně jako čápů obou druhů a volavek je invazní druh raka červeného (*Procambarus clarkii*), který byl importován ze Severní Ameriky poprvé v roce 1973 a v okolí Doñany postupně zcela zamořil rýžová pole. Pro čápy, volavky a ibisy se však stal vítaným zdrojem energie a přispívá i k jejich zimování v oblasti. Čápi bílí zde hnízdí v počtu tisíc párů, tedy více než v celé ČR. Jejich hnízda jsou všude – především na sloupech elektrického vedení a na stromech, včetně nízkých starých olivovníků, často sotva dva metry nad zemí. I v tuto roční dobu si čápi svá hnízda hlídali a postávali na nich, často v páru. Další zajímavé pozorované druhy byly luněc šedý, moták pilich, zpívající cetie jižní a poletující vlaštovky obecné, které zde tráví zimu.

K uspořádání příští konference se přihlásilo ústy svých zástupců z Národní akademie věd Bělorusko. Konference by se měla konat za 2–3 roky a předpokládá se větší účast zástupců z východní části areálu rozšíření čápa černého.

František Pojer

Úspěšné exkurze v „roce pralesů“

Před 180 lety se hrabě **Jiří František August Buquoy** rozhodl uchránit před těžbou starobylý lesní porost v Novohradských horách. Dnes světově známý Žofínský prales tak letos slaví kulaté narozeniny své ochrany. Proto se Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Lesy České republiky, s.p. a Správa Národního parku Šumava dohodly na uspořádání série komentovaných exkurzí do českých pralesů pro veřejnost. Povedlo se, a tak vybrané české pralesy od dubna do října navštívilo více než 300 návštěvníků.

V rámci 13 exkurzí byli zájemci provedeni sedmi významnými českými pralesy – NPR Salajka, NPR Mionší, NPR Razula (vše CHKO Beskydy), NPR Ranšpurk (soutok Moravy a Dyje), NPR Žákova hora (CHKO Žďárské vrchy), NPR Boubínský prales a PR Milešický prales (CHKO Šumava). Průvodci exkurzí byli pracovníci odboru ekologie lesa VÚKOZ, v.v.i., kteří se problematikou lesů ponechaných samovolnému vývoji dlouhodobě zabývají. Připravená exkurzní témata byla zaměřena na vlivy, jež utvářely současnou podobu navštíveného pralesa. Nejčastěji tak byla komentována přímá i nepřímá ovlivnění člověkem, měnící se přírodní podmínky prostředí, ekologické vlastnosti dřevin i vliv globálních klimatických trendů. Na lokalitách byl dále představen i vědecký výzkum, který na nich probíhá. Byla tak probírána i témata jako interakce stromy – půda, rychlost tlení dřeva, disturbanční dynamika lesa nebo zjišťování podrobných údajů o pralese skenováním, jehož výsledky využívá NASA. Na lokalitách byla diskutována i otázka vlivu lesa na zachování biodiverzity, např. na saproxylické druhy hmyzu, dřevožijné houby apod.

I když průvodci měli témata exkurze připravena, procházka pralesem si vždy našla svůj vlastní scénář, který tvořili její návštěvníci. Milovníci přírody, profesionální lesníci, ochránci přírody, fotografové, vedoucí skautských oddílů, cestovatelé nebo dokonce i příznivci parkouru se přirozeně ptali na otázky, které je zajímají ze svého úhlu pohledu, a tak se často i po oficiálním ukončení procházky povídalo dále. Do pralesů lidé přijížděli i z velké dálky, na Žákovu horu např. skupina z Hlučína, nebo do beskydského Mionší z Kladna. Velmi cenného ohlasu se však organizátorům několikrát dostalo i od místních lidí – „Bydlím tu sedmapadesát let, 3 kilometry odtud, ale nikdy jsem tu nebyl. Jsem moc rád, že jsem tady.“

Dle ohlasů návštěvníků se exkurze líbily. Svědčí snad o tom nejen dobrá sobotní nálada v pralesích, ale i pondělní maily s poděkováním a s otázkou, kdy se bude konat další akce. I díky tomu, že spolupráce mezi pracovníky ochrany přírody, lesníky a výzkumníky probíhala vždy přátelsky a bezproblémově, můžeme se na podobnou příští akci těšit.

David Janík

Ohlédnutí za kursem „Aktuální trendy v ochraně přírody“ celoživotního vzdělávání na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy 2016–2018

V časopise Ochrana přírody (5/2016) jsme informovali o zahájení kursu „Aktuální trendy v ochraně přírody“ celoživotního vzdělávání na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Podrobný program kursu, včetně prezentací ke stažení, je vyvěšen na https://www.natur.cuni.cz/fakulta/zivotni-prostredi/kurz-czv-aktualni-trendy-v-ochrane-prirody.

Celkem proběhly dva běhy tohoto kursu (2016–2017 a 2017–2018). Na oba běhy se dohromady přihlásilo 228 posluchačů. Protože se předpokládá nyní asi dvouletá pausa před dalším během kursu, je vhodný čas pro stručné hodnocení, a to nejen na základě zkušeností, které jsme jako organizátoři sami získali, ale především na základě ohlasů posluchačů, které nám sdělili v dotazníkové akci.

Máme radost, že všichni, kteří se zúčastnili dotazníkové akce, hodnotili kurs jako přínosný či přímo nezbytný pro udržení odbornosti. Drtivá většina rovněž požaduje za optimální pořádání kursu na univerzitní půdě a stejně tak i formát kursu (4 × 2 dny během 2 let, celkem 32 přednášek). Potěšitelné pro nás je také zjištění, že i tematický obsah kursu je výraznou většinou považován za vyvážený, ze zbývajících odpovědí někteří považují obsah kursu za příliš široký, jiní však naopak za příliš úzký. Dále byli rovněž posluchači dotazováni, zda postrádají v nabídce kursu některá témata. Většina respondentů nikoli, přičemž zbývající ohlasy jsou velmi rozmanité a zjevně odrážejí různé pracovní pozice posluchačů kursu. Někteří by např. uvítali větší důraz na témata spojená s výkonem státní správy, více témat spojených s ochranou přírody ve městech, na obcích apod. Zde je však potřeba říci, že naším záměrem bylo od počátku nepřekrývat se obsahově se školeními určenými k získání zkoušek odborné způsobilosti. Primárním cílem kursu bylo tedy nikoli zdokonalit se ve správném výkonu úředníka ochrany přírody, nýbrž naopak poskytnout i úředníku ochrany přírody možnost doplnění si (nejen) teoretických vědomostí představující důležitý podklad i pro výkon státní správy. Několik posluchačů by uvítalo rozšíření tématu i o otázky ochrany vody a půdy, tedy nejen úzce ochrany přírody v úzkém slova smyslu. Velká většina respondentů rovněž odpověděla negativně na otázku, zda některé téma v programu kursu považují za nadbytečné (irelevantní). Zajímavé bylo hodnocení přednášek, které posluchači považovali za nejpřínosnější. Mezi těmito přednáškami jednoznačně převažovali přednášky univerzitních a akademických pracovníků (Storch, Prach, Grulich, Frouz, Vrška aj.), naopak z jiných témat měla velmi pozitivní ohlas přednáška o komunikaci (Kašpar). Lze říci, že se splnil náš předpoklad, že většina posluchačů kursu se bude rekrutovat z praktických ochranářů, a proto naopak uvítá témata, kterými si doplní svůj akademický background – samozřejmě ve vazbě na závěry pro ochranu přírody. Toto koresponduje i s výše uvedeným zjištěním, že drtivá většina respondentů považuje za správné pořádat kurs na nezávislé univerzitní půdě, což se dle našeho názoru projevilo i ve velmi otevřené diskusi, která se nevyhýbala ani kontroverzím, ostatně i samotné přednášky předkládaly někdy odlišné pohledy na táž témata. Nejednoznačně vyzněly pouze odpovědi k otázce, zda by bylo dobré kurs doplnit i o terénní část (přibližně polovina respondentů ano, polovina ne). Podnětné však byly i další připomínky, které nám někteří posluchači sdělili, např. že by další kola kursu nemusela být pouze pro nové posluchače, ale i pro ty, kteří již kurs absolvovali ale s novými či aktualizovanými tématy, dále volání po větším prostoru pro diskusi, i za cenu kratších přednášek apod.

Zpětná vazba od posluchačů je pro nás velmi přínosná a bude důležitým podkladem pro zvažování budoucí podoby kursu. Jak jsme zdůraznili při zahájeni kursu, jedná se o v podstatě o první kurs tohoto druhu a otevírali jsme jej s tímto vědomím, o to více jsme rádi za celkový pozitivní ohlas. Děkujeme touto cestou všem posluchačům, kteří projevili o kurs celoživotního vzdělávání na Přírodovědecké fakultě UK zájem, fakultě a jejím zaměstnancům děkujeme za bezplatné poskytnutí prostor a celkovou logistickou podporu a těšíme se na další pokračování kursu (předpokládáme předběžně za 2 roky).

Za organizátory

Handrij Härtel, Jan Frouz, Michael Hošek

Medailonky

Zemřel filantrop Paul Gardner Allen (1953–2018)

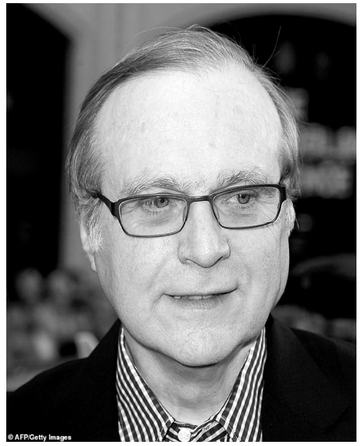

Paul Gardner Allen. Foto © AFP Getty Images

V říjnu zemřel na rakovinu lymfatických uzlin pátý nejbohatší občan Spojených států amerických (majetek okolo 20 mld. USD), podnikatel a spolu s Billem Gatesem zakladatel Microsoftu. Bill Gates jeho úmrtí komentoval slovy: „Jsem zdrcen z odchodu jednoho z mých nejstarších a nejmilejších přátel. Osobní počítače by bez něj neexistovaly!“. Paul Allen později založil prosperující firmu Vulcan Inc. Byl filantrop, který podporoval výzkumná centra, vlastnil sportovní týmy, vyhledával lodní vraky, ale i důležité projekty ochrany přírody. Jeho poslední velký počin v této oblasti byla podpora a koordinace projektu Velké sčítaní slonů v Africe v roce 2016. Zaštítil jej nejen svou invencí, ale hlavně 7 miliony USD (cca 170 mil. Kč). Projekt probíhal v savanách 18 subsaharských zemí v součinnosti se sedmi neziskovými organizacemi, devadesáti vědci a 286 leteckými posádkami. Letecké sčítání pokrylo systematicky obrovské plochy krajiny a s pomocí moderní výpočetní techniky byla jednotlivá živá i mrtvá zvířata zaznamenávána. Zjistilo se, že za pouhých 7 let zmizela skoro třetina (!) z africké populace savanových slonů. Zoufalá situace byla doložena i ve speciální sloní rezervaci Babile Elephant v Etiopii, kde na ploše 10 000 km^2 už nebyl zjištěn ani jeden slon, ale zato mnoho nových sídel a polností. Jakkoliv jsou tato čísla smutná, jsou důležitá pro další strategii ochrany největších suchozemských savců na planetě. Měl jsem to štěstí a s Paulem Allenem jsem se osobně potkal na celosvětové konferenci o ochraně přírody v roce 2016. Na otázku, jak je letecké sčítání slonů přesné, odpověděl skromně a věcně: „Chyba není, bohužel, větší než 5 procent“. Čest jeho památce!

František Pelc

Recenze

Pozvání do školní zahrady nejen pro ornitology

Veronika Voldřichová – Ptačí zahrada. Náměty pro badatelskou činnost žáků zapojených do projektu „Zvyšování hnízdních možností ptáků ve spolupráci se školami“

Ornitologická literatura má v rámci zoologie dlouhodobě výsadní postavení. Lidí, kteří se nějakým způsobem zajímají o ptáky, ať už na amatérské, nebo profesionální úrovni, rychle přibývá, zejména v západní Evropě a Severní Americe. Je důležité, že kromě odborných svazků charakteru určovacích příruček a atlasů vznikají i popularizační publikace s ambicemi přivést k ornitologii a pozorování ptáků co nejvíce lidí. *Ptačí zahrada* tyto ambice rozhodně má a troufám si tvrdit, že je velmi dobře naplňuje.

Samotná publikace je dílem autorů z občanského sdružení ORNITA (Veronika Voldřichová a kolektiv), text provázejí výborné ilustrace kreslířů Jana Hoška a Pavla Procházky a mezi osobami podílejícími se na ornitologické, odborné a pedagogické spolupráci nechybí řada známých jmen. Obsah je členěn do čtyř různých kapitol, ke kterým je přiloženo CD.

Jednotlivé kapitoly jsou logicky uspořádané, informace se neopakují a jsou propojené s CD nosičem. CD disk rozhodně není elektronickou verzí knížky (jak to někdy bohužel bývá), ale zásadně rozšiřuje informace v jednotlivých kapitolách pomocí tzv. *Průzkumných pracovních listů* (např. jak zpracovat plánek zahrady nebo zmapovat stromy a keře), *Znalostních testů* a *Tvůrčích pracovních listů* (návody na tvorbu budek, krmítek aj.). Takto podařené propojení knížky a CD je skutečně unikátní.

V první kapitole, *Živá zahrada*, je podrobně popsané, jak má vypadat zahrada vhodně upravená pro ptačí druhy, tedy že zdaleka nejde jen o vyvěšování ptačích budek. Kapitola se nezabývá pouze ptáky, ale zmiňuje obecně oživení zahrady, například stavbou hmyzích hotelů nebo výsadbou květinových záhonů (oboje zvyšuje biodiverzitu a současně podporuje zvětšení potravní základny ptačích druhů). Ve spojení s informacemi na CD disku obsahuje v podstatě podrobný návod, jak proměnit školní zahradu v ráj pro ptáky.

Kapitola *Rok v zahradě* je celkově vůbec nejužitečnější, na mnoha příkladech představuje, jaká opatření je potřeba pro ptáky během roku realizovat a co je zajímavé sledovat. Výborně je zpracovaná podkapitola o údržbě ptačích budek, kde se popisuje, jak správně budky připevňovat, kdy a jak je čistit, jak řešit uzavírací mechanismus a proč je důležité oplechovat vletový otvor. Dále se prezentují nejtypičtější ptačí druhy v budkách a velmi oceňuji detailně sepsanou podkapitolu o obyvatelích ptačích budek z řad bezobratlých živočichů (a nejde zdaleka jen o vosy a sršně, s kterými si čas od času užije zábavy každý, kdo budky pravidelně kontroluje).

Atlasová část podrobně popisuje čtyřicet vybraných zahradních ptačích druhů, je doplněna ilustracemi a schematickým zobrazením informací, kdy se u nás dané druhy objevují, kdy hnízdí nebo kdy můžeme sledovat vyvedená mláďata. Jde přitom jak o druhy hnízdící, tak o zimní hosty ptačích krmítek a zahrad, jako je pěnkava jikavec nebo brkoslav severní. Závěrečná kapitola, *Hnízdění ptáků v letech 2014 a 2015,* shrnuje výsledky projektu, který probíhal na území Prahy se zapojením jednotlivých škol. Ve vyvěšených budkách hnízdilo celkem 8 ptačích druhů, z nichž naprostou většinu budek obsadili tři – sýkora koňadra, špaček obecný a sýkora modřinka. Výstupem projektu je i instalace naučných tabulí s vyobrazením ptačích druhů u krmítek a v okolí. Přestože ilustrace na tabulích kreslily děti ve věku pouhých 13–15 let, jsou výborně provedené.

Dá se publikaci něco vytknout? Drobnosti se najdou vždy, je jich ale opravdu málo a často se jedná spíš o věc názoru. Ve výčtu 40 zahradních druhů ptáků mi trochu přebývá datel černý, který na zahrady zaletuje jen vzácně (v textu je to i tak zmíněno). Naopak místo něj by naopak mohl být zařazen zvonohlík zahradní, na venkově i v menších městech jeden z nejběžnějších zahradních ptáků, nebo některý z dalších druhů, na které už nezbylo místo (vlaštovka obecná, jiřička obecná či konopka obecná). Na str. 118 je samička rehka domácího zobrazená hnědavě, jen o trochu tmavší než samička rehka zahradního, ve skutečnosti je obvyklé zbarvení více šedomodré. V části o ptačích hnízdech v budkách může čtenáře překvapit absence vrabce domácího (místo něj najdeme vrabce polního). Je to pravděpodobně dáno tím, že osm autory vybraných druhů je identických s ptačími druhy zjištěnými během monitoringu hnízdících druhů v Praze (str. 145). Nicméně úbytek až úplné vymizení vrabce domácího a jeho nahrazování vrabcem polním není zdaleka jen záležitostí Prahy, ale v různé míře probíhá na většině našeho území.

Jako literatura pro základní a střední školy, s podtitulem „náměty pro badatelskou činnost žáků, CD s metodickými listy pro učitele a žáky“, je kniha vynikající. Je jen trochu škoda omezeného nákladu a zacílení „pouze“ na školní žáky (což je samozřejmě hlavní přínos knížky!), publikaci by totiž jistě využila i nemalá část ornitologů.

Václav John

Právní vztahy k dřevinám

Biologové a ochránci přírody se denně setkávají s otázkami spojenými s ochranou dřevin a péčí o ně, s významem a funkcemi dřevin v urbanizovaném prostředí i ve volné krajině, s dřevinami jako nedílnou součástí ekosystémů i s dřevinami jako biotopy vzácných a ohrožených druhů živočichů. Vedle toho stromy a keře a jejich skupiny či porosty utvářejí typický malebný vzhled české krajiny.

Pro účinnou ochranu těchto hodnot je ovšem třeba vedle biologie a krajinné ekologie také dobře znát a správně užívat všechny právní nástroje k ochraně dřevin určené. Ke správné orientaci v této problematice může všem významně napomoci nyní vydaná publikace: **Jelínková Jitka, Tuháček Miloš: Právní vztahy k dřevinám. 2. aktualizované vydání.** Praha: GRADA Publishing, 2018, s. 208.

První vydání tohoto praktického průvodce z roku 2016 se setkalo s velmi pozitivním ohlasem čtenářů, a protože od prvního vydání došlo k významným legislativním změnám týkajícím se buď přímo problematiky ochrany dřevin, anebo s ochranou dřevin souvisejícím, byl původní text pro druhé vydání významně aktualizován a doplněn, a to o novou aktuální judikaturu soudů a zejména o podrobný výklad všech legislativních změn. Chronologicky jde o novelu ZOPK provedenou novelou zákona o drahách, novelu ZOPK týkající se (zejména) národních parků, novelizaci ZOPK v souvislosti s novelou správního trestání a novelizaci ZOPK provedenou „velkou“ novelou stavebního zákona. Aktualizované vydání knihy Právní vztahy k dřevinám vychází z právního stavu k srpnu 2018.

Kladem publikace je její vysoká odborná úroveň, přehlednost, srozumitelnost textu a dále – a to je třeba vyzdvihnout zejména – její komplexnost. Kniha nejen podrobně pojednává o obecné a zvláštní ochraně dřevin podle zákona o ochraně přírody a krajiny, nýbrž obsahuje i výklad ustanovení jiných veřejnoprávních předpisů, které se ochrany dřevin dotýkají – zpravidla tak, že jsou jiné veřejné zájmy v kolizi se zájmem ochrany dřevin podle ZOPK. Čtenář tak má možnost se nejen seznámit s ustanoveními zákonů o pozemních komunikacích, o drahách, o vodách, o státní památkové péči a s ustanoveními energetického zákona, které se týkají otázek ochrany dřevin, aniž by pracně musel aktuální znění těchto předpisů dohledávat, ale současně se mu dostane zasvěceného výkladu o způsobu řešení souběhů či konfliktů ochrany různých veřejných zájmů. Cenná je rovněž kapitola knihy pojednávající o dotčení jiných zájmů ochrany přírody a krajiny při kácení dřevin, kdy ochranu těchto jiných zájmů podle ZOPK (zejména jde o ochranu VKP, obecnou ochranu ptáků, ochranu krajinného rázu a ochranu zvláště chráněných druhů) je třeba vyřešit ještě před vydáním rozhodnutí o povolení kácení. Pro úplnost publikace též zahrnuje souhrnný výklad o ochraně lesních dřevin, obsahující stručný výklad lesního zákona a vysvětlení institutů ZOPK daných orgánu ochrany přírody k ovlivnění způsobů lesního hospodaření, a dále pak kapitolu věnovanou dřevinám z pohledu z občanského práva, tedy pojednání o sousedských sporech týkajících se dřevin a výklad o odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu nebo jeho části.

Autory publikace jsou JUDr. RNDr. Jitka Jelínková, Ph.D., která je právní specialistkou a lektorkou v oblasti práva ochrany životního prostředí a veřejné správy, a JUDr. Miloš Tuháček, advokát specializující se na právo životního prostředí. Je zřejmé, že autoři problematiku ochrany dřevin perfektně znají nejen z právních předpisů a judikatury správních a civilních soudů, ale i z rozhodovací praxe. Vědí, s jakými praktickými otázkami a pochybnostmi se orgány ochrany přírody setkávají při povolování kácení, při ukládání náhradní výsadby dřevin, při posuzování případů, kdy ke kácení dřevin není povolení třeba podle § 8 odst. 2 až 4 ZOPK, při rozhodování o pozastavení oznámeného kácení podle § 8 odst. 2 ZOPK a při dalších úkonech. Všem těmto otázkám se poctivě a podrobně věnují a rozbíjejí i některé mýty (vžité chybné výklady a názory), které se ohledně některých jednotlivostí tradují v odborné veřejnosti. Autoři souběžně s hmotněprávní úpravou provázejí čtenáře též procesní stránkou rozhodování, zejména otázkami správného určení okruhu účastníků řízení, provádění dokazování, podklady pro rozhodnutí, postupy před vydáním závazného stanoviska podle § 8 odst. 6 ZOPK a dalšími.

Jako obzvlášť cennou bych chtěla vyzdvihnout tu část publikace, která pojednává o povolování kácení dřevin pro účely stavebního záměru, který je povolován v územním řízení (ve společném územním a stavebním řízení). Uvedená podkapitola podrobně objasňuje ustanovení § 8 odst. 6 ZOPK, které do zákona vnesla s účinností od 1. 1. 2018 „velká“ novela stavebního zákona. Výklad jednoznačně vymezuje, ve kterých případech orgán ochrany přírody vydává závazné stanovisko, jež je podkladem pro povolení kácení dřevin stavebním úřadem, a kdy o povolení kácení rozhoduje orgán ochrany přírody samostatným rozhodnutím, vypočítává obsahové a formální náležitosti vydávaného závazného stanoviska a poukazuje i na některé nesprávné interpretace, které se v praxi objevily. Kniha obsahuje ve své závěrečné části vzory správních úkonů; je jen škoda, že mezi těmito vzory není zařazen též vzor závazného stanoviska vydávaného podle § 8 odst. 6 ZOPK.

Podle mého názoru by kniha pro svou zaměřenost na rozhodovací praxi, kdy skutečně plní funkci praktického průvodce právními otázkami týkajícími se ochrany dřevin, a pro svou obsahovou komplexnost neměla scházet v příruční knihovničce žádného z orgánů ochrany přírody; bude jim zcela jistě užitečnou pomůckou. Vedle toho lze knihu doporučit i dalším správním orgánům, obecním samosprávám a správcům veřejné zeleně, ekologickým spolkům či velkým investorům.

Svatava Havelková

Summary

Fischer D. & Vlach P.: Main Drivers Threatening the Stone Crayfish (*Austropotamobius torrentium*) in the Czech Republic

The Stone Crayfish (*Austropotamobius torrentium*) is one of six crayfish species currently occurring on the Czech Republic´s territory. The core area of its distribution is located in Central, West and North Bohemia consisting at present of about 50 sites. Pursuant to the national legislation, the crustacean species is classified as Critically Endangered: within the latest Red List of Threatened Species of the Czech Republic (2017), it also is listed in the same category. Across the country, Stone crayfish populations have been facing a huge range of negative factors: out of them, the crayfish plague displays potential to eradicate the whole population in an extreme case. The disease is spread by three non-native North American crayfish species and it has further been escalated by fishery management on streams and water bodies in the respective watersheds. Other main drivers threatening the Stone crayfish include environmentally non-friendly river channel canalization, various contaminations and recently total drying out in small watercourses during the drought periods. In addition, there is a synergic effect of the above drivers at the same site even amplifying their negative impacts. Thus, the Stone crayfish meets the criteria for developing and implementing the specific Action Plan/Recovery Programme: its drafting has started in 2018.

Blažejová E., Fajmon K. & Šuráňová A.: The Moravian Longleaf Fleawort (*Tephroseris longifolia* subsp. *moravica*) – A Rare Czechoslovak Endemic Taxon?

In 1979, the Moravian longleaf fleawort (*Tephroseris longifolia subsp. moravica*) was described from the northern part of the Bílé Karpaty/White Carpathians Mts. by Josef Holub. Its distribution range is limited to a few sites in the Czech Republic and Slovakia. The vascular plant is specially protected in the category Critically Endangered in the Czech Republic, having also been protected by the EU legislation. It is endangered and thus legally protected also in Slovakia. Both in the Czech Republic and Slovakia, there has been a sharp decline in its numbers as well as in the number of sites with its occurrence over the last hundred years. Therefore, the Moravian longleaf fleawort is one of the most threatened taxon in the Czech Republic´s and Central European flora. Moreover,

whether the Moravian longleaf fleawort is an exclusively endemic taxon only for the Czech Republic and Slovakia, or whether populations growing in western Hungary belong to the subspecies will be clear after finishing the current research on the vascular plant.

Lacina D. & Pešout P.: On Further Direction in Species Protection/Wildlife Conservation in the Czech Republic

In the Czech Republic, the current species protection/wildlife conservation scheme has been in place since 1992 and it has almost yet not changed, except of small modifications related to joining the European Union by the country. A quarter century has been time enough to assess its effectiveness. Although considering continuing negative effects, e.g. land abandonment, agricultural production intensification, landscape fragmentation, climate change impacts, etc., it is clear that effectiveness of legal, economic and information tools and their application is not sufficient and the State Nature Conservancy has not been able to reduce species diversity decline. It is not reasonable to wait for necessary amendments to species protection legislation: there have been the most important biological diversity conservation instruments available. It is essential to better apply general nature conservation, target subventions/subsidies (particularly agricultural ones), pay attention to land-use/territorial planning and to comprehensive land/replotting/consolidation schemes and include species protection into decision-making during Specially Protected Area management.

John V., Korábek O., Větrovcová J., Čepelová B. & Blažejová E.: Ex-situ Activities in Action Plans/Recovery Programmes in the Czech Republic

In the Czech Republic, Action Plans/Recovery Programmes primarily aims at conservation activities at sites/areas where the wildlife species naturally occurs in the wild (at sites of its natural occurrence, i.e. in-situ conservation). From various reasons, such measures are often not sufficient: thus, ex-situ measures, i.e. the conservation of components of biological diversity outside their natural habitats have to be applied. Appropriate examples are provided by zoological gardens worldwide, implementing recovery breeding in threatened wild animal species and other taxa. The article shows that ex-situ conservation has not been used only for conservation of well-known flagship taxa, e.g. the Przewalski´s horse (*Equus przewalskii*), rhinos (*Rhinocerotidae*) or the Amur leopard (*Panthera pardus orientalis*) but it has successfully been applied also by Action Plans/Recovery Programmes carried out by the Nature Conservation Agency of the Czech Republic. Ex-situ conservation is often a key approach, because breeding wild animals under artificial or semi-natural conditions and cultivation of wild plants allow to obtain new individuals for restocking existing populations and reintroductions. The illustrative examples include the Scarce fritillary (*Euphydryas maturna*), Freshwater pearl mussel (*Margaritifera margaritifera*), European ground squirrel (*Spermophilus citellus*), also known as the European souslik, Long-stalked pondweed (*Potamogeton praelongus*), in North America commonly known as the Whitestem pondweed and the Marsh angelica (*Angelica palustris*).

Čepelová B. & Dostálek T.: The Bohemian Sand Pink – the Latest Knowledge on its Population Biology

Updating knowledge on the target taxon is a vital part of every Action Plan/Recovery Programme aiming at such an organism. New knowledge can be applied in species and its habitat conservation and management. The Bohemian sand pink (*Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus*) has been studied for a long time and detailed monitoring the subspecies has resulted in a lot of interesting results. The main aim of the monitoring is to describe population dynamics in the pink and to find how the process is influenced by progressing succession and current herbivory on seeds. The long-term monitoring the pink population and vegetation eight years after mechanized removal of turf layer confirms that the plant numbers have been increasing and the individuals survive and flower even on patches where turf had been mechanically removed twenty years ago.

Damohorský M.: Legal Liability for Shepherd Dogs Guarding Livestock

As the Grey wolf (*Canis lupus*) has been coming back to Bohemia, there are more human-carnivore conflicts, causing, inter alia, damage to livestock herds. One of the ways how to relatively effectively protect the livestock is to use shepherd dogs guarding the livestock. The article focuses on a question whether there can be legal liability of the dog´s owner for criminal offences, offences or criminal & legal liability for such damage. Generally, criminal & legal liability for criminal offence and offence for intentional act is not eligible. Liability for fault of their own or of negligence cannot be considered in all the cases when the owner has properly and duly implemented all necessary measures to avoid a damage. A legal person and a natural person conducting business as an entrepreneur is liable for an offence objectively, despite the fault, but the act provides a provision on possible liberation. With respect to criminal and legal liability, the Civil Code includes a special provision on the issue when the owner of an animal involved in gainful or earning activity is not liable for a damage.

Nevertheless, he has to prove that he did not neglect the necessary solicitude and care. Ergo, it is needed that the owner has a properly trained dog of the appropriate breed and that he provides the dog with an essential care. It also is important that pastures are fenced and the public is being informed that the shepherd dog has been used, e.g. by warning tables and labels.

Havlíček J.: Mapping Occurrence of Waders in Large-size Protected Areas in the Czech Republic

The large-size protected areas including National Parks, Protected Landscape Areas and Special Protection Areas cover a significant part of the Czech Republic´s territory. Due to the more extensive land use, in some cases, they can offer more suitable habitats for some typical farmland wader species (e. g., the European snipe *Gallinago gallinago*, Common redshank *Tringa totanus*, Northern lapwing *Vanellus vanellus* and the Black-tailed godwit *Limosa limosa*) whose populations have considerably declined in recent years in the Czech Republic. The farmland waders were mapped in more than 120 grids (the parts of the large-size protected areas divided by the grids of 10´ of longitude and 6´ of latitude) in 2018. The article presents the preliminary results from the project. Out of the 21 species found, the Common snipe, Northern lapwing, Little ringed plover *Charadrius dubius*, and surprisingly also the Eurasian woodcock *Scolopax rusticola* were found on the highest number of sites. The data collected can be used for conservation actions implemented in the field.

Anděra M., Krejča F., Štěrbová H. & Zbytovský P.: Bats wintering in the Chýnov Cave – Past and Present

The Chýnov Cave (South Bohemia) is one of the sites monitored for the longest time by chiropterologists in the Czech Republic. The first hard information on bats living there had been dated back to the second half of the 1950s. Moreover, the systematic surveys, at the beginning only during the winter and later throughout the year started in the early 1980s. By that time, surveys had been irregular and did not cover all accessible spaces within the cave, thus not reflecting the real state of the issue. Based on the data available, the total bat species richness has reached ten species at the site under study, but it currently ranges between seven to eight species. The above results show that the bat community hibernating in the Chýnov Cave has been changing. Despite considerable fluctuations, there has been a positive trend in bat numbers caused by the effective conservation of the bat wintering shelter/hibernaculum.

Hrůzová L. & Heřman P.: Butterfly Conservation in the Český kras/Bohemian Karst Protected Landscape Area

From a point of view of butterflies (*Lepidoptera*), the Český kras/Bohemian Karst Protected Landscape Area (Central Bohemia) is among the species richest and best studied regions in Bohemia. The high species diversity in butterfly community is caused particularly by natural conditions (location in the Bohemian thermophyticum, dominating limestone substrate, water and karst phenomena and related terrain/relief) and human impacts on the landscape there. The general public is involved in butterfly conservation there. In total, more than 2,300 butterfly species have been found in the Český kras/Bohemian Karst since the half of the 19th century. The number also includes the species discovered for science there and the first findings in the Czech Republic: many of them occur across the whole country only there. Effects of nature management measures on butterfly community/assemblage is being continuously assessed by monitoring the target species: the knowledge gained there is consequently used for suitable adaptive management.

Chobot K., Kučera Z., Duda P. & Zárybnický J.: The Nature Conservancy Species Occurrence Finding Data Database Has Publicly Been Accessible

The last article on the topic published in the Ochrana přírody/Nature Conservation Journal (issue 6, 2012) was called Nature Conservancy Species Occurrence Finding Data Database – Serving the Public. It described the species sheets, grid occurrence maps and taxonomic numeric codes used within the database. The contribution presented here is a continuation of the former article, because the database has been almost fully publicly-accessible. Since October 2017, the occurrence data on non-threatened species as well as those on species not specially protected by the national legislation can be accessed. At present, only the sensitive data are not open to the public. Thus, all other data on species occurrence are now available for registered users from the general public under the Creative Commons license. Using the address [http://portal.nature.cz/nd/] the client can browse the database using a simple filter.

Strnad M.: Focusing on International Project Co-operation in Research on and Conservation of Large Carnivores

Special attention is paid to research on and conservation of large mammals, particularly large carnivores, such as the Eurasian lynx (*Lynx lynx*), Grey wolf (*Canis lupus*) and Brown bear (*Ursus arctos*) not only in the Czech Republic, but also in other European countries. The studies mainly aim at monitoring the above species conspicuously living in the Czech Republic. Applied species conservation deals not only in conservation of the sites with large carnivore permanent occurrence but also areas used by them for various movements across the landscape. The project entitled Complex Approach to the Protection of Fauna of Terrestrial Ecosystems from Landscape Fragmentation in the Czech Republic (EHP-CZ02-OV-1-028-2015) should be mentioned there. Permeability of the landscape for large mammals is being currently studied mainly by two international projects, namely TransGREEN and ConnectGREEN, supported by the Interreg Danube Transnational Programme. Methods for designing an ecological network for large mammals in the Czech Republic, i.e delineating core areas and movement habitats/corridors and dangerous sites for the above wildlife will be more developed: at the same time, proposals for improving the landscape permeability in the respective areas will be elaborated for the latter.

Vorel A. & Blättler L.: Sharing Experience from Saxony: 18 years of Human Co-existence with the Grey Wolf

The Free State of Saxony had been the very first German constituent state where the Grey wolf (*Canis lupus*) had appeared again in 2000 and it had been the only area inhabited by above large mammalian predator in Germany for further six years. Nowadays, wolves have been living in seven German states. Moreover, Saxony is an area where human co-existence with the in German so-called possibly conflict carnivore has seemingly been the most successful. Therefore, the project entitled OWAD (Objective Wolves Acceptance in human-altered cross boundary lanDscapes) has been launched: its first milestone is sharing experience and knowledge transfer from Saxony to Bohemia (for more details, see owad.fzp.czu.cz). The article presents outputs obtained during the first nine months of three-year project´s implementation and shows that wolf management brings biology, nature conservation, legislation, sociology and pedagogics. Therefore, really high professionalism results in sound and effective wolf conservation.

Ochrana přírody

ročník 73 2018

Obsah ročníku 2018

Autor článku	Název článku	číslo	str	rubrika časopisu
Anděra Miloš, Krejča František, Štěrbová Hana, Zbytovský Petr	Zimující netopýři Chýnovské jeskyně – dříve a nyní	6	28	Výzkum a dokumentace
Balák Ivan	Krasová krajina na historických mapách	3	34	Zaměřeno na veřejnost
Balák Ivan, Sulgovská Olga	Dokumentace krasové krajiny České republiky	4	25	Výzkum a dokumentace
Blažejová Eliška, Fajmon Karel, Šuráňová Alena	Pastarček dlouholistý moravský – vzácný československý endemit?	6	6	Z naší přírody
Bureš Jiří a kol.	Miroslav Hátle slaví své 60. narozeniny v plné práci ve prospěch třeboňské přírody	1	IV	Medailonky
Cristini Valentino	Management jmelí	5	28	Výzkum a dokumentace
Čámská Klára	Kam by se mohla ubírat agroenvironmentální politika z pohledu ochrany přírody?	4	18	Péče o přírodu a krajinu
Čepelová Barbora, Dostálek Tomáš	Hvozdík písečný český – poslední poznatky z populační biologie	6	18	Péče o přírodu a krajinu
Čermák Petr, Mikita Tomáš, Kadavý Jan	Klimatické změny a hospodaření se smrkem. Brdy jako modelové území.	2	20	Výzkum a dokumentace
Damohorský Milan	Právní odpovědnost za pastevecké psy	6	22	Právo v ochraně přírody
Dolejský Vladimír	Úvodem	2	1	Úvodem
Drbal Karel	Úvodem	3	1	Úvodem
Drbal Karel	Zavádění speleoterapie v Gruzii	5	V	Zprávy, aktuality, oznámení
Dvořáček Robert	Desáté výročí zpřístupnění jeskyně Výpustek pro veřejnost	4	6	Péče o přírodu a krajinu
Dvořák Jan	Kdo chce s vlky býti…	6	49	Pozvánka na výlet
Dvořáková Jitka	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	1	VI	Nové právní předpisy
Dvořáková Jitka	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	2	XI	Nové právní předpisy
Dvořáková Jitka	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	3	XII	Nové právní předpisy
Dvořáková Jitka	Jitka Jelínková, Svatava Havelková: Přestupky v praxi orgánů ochrany přírody	4	XIII	Recenze
Dvořáková Jitka	Nové právní předpisy a další dokumenty v oblasti ochrany přírody a krajiny	5	XII	Nové právní předpisy
Fanta Josef	Úvodem	1	1	Úvodem
Ferenc Josef, Vlašín Mojmír, Zajíček Roman	Žebětínský rybník – místo, kde podchody pro obojživelníky plní svůj účel	3	6	Péče o přírodu a krajinu
Fischer David, Vlach Pavel	Hlavní příčiny ohrožení raka kamenáče na území ČR	6	2	Z naší přírody
Francek Jiří	Stromy	5	1	Úvodem
Geršl Milan, Hanuláková Dana, Šimečková Barbora	Sanace mikrobiálního napadení aragonitu ve Zbrašovských aragonitových jeskyních	5	23	Výzkum a dokumentace
Gorgoňová Šárka	Dvacet let Asociace soukromého zemědělství v ČR aneb jak se žije českým sedlákům?	4	14	Péče o přírodu a krajinu
Halešová Taťána, Kotyzová Marie	Výskyt pesticidních látek ve vybraných lokalitách CHKO Moravský kras s dopadem na skapové vody	1	22	Výzkum a dokumentace
Handrij Härtel	Úvodem	6	1	Úvodem
Handrij Härtel, Jan Frouz, Michael Hošek	Ohlédnutí za kursem „Aktuální trendy v ochraně přírody“ celoživotního vzdělávání na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy 2016–2018	6	XI	Zprávy, aktuality, oznámení
Havelková Svatava	Nový komentář zákona o ochraně přírody a krajiny	1	VII	Recenze

Autor článku	Název článku	číslo	str	rubrika časopisu
Havelková Svatava	Novelizace správního řádu – řešení tzv. systémové podjatosti	5	20	Právo v ochraně přírody
Havelková Svatava	Právní vztahy k dřevinám – praktický průvodce. 2. vydání	6	XIII	Recenze
Havira Miroslav, Čada Vojtěch	Lýkožrout smrkový v horských smrčinách – hrozba nebo příležitost?	2	30	Výzkum a dokumentace
Havlíček Jan	Evropští ornitologové požadují zákaz olověných broků	1	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Havlíček Jan	Mapování výskytu bahňáků ve velkoplošných chráněných územích v roce 2018	6	24	Výzkum a dokumentace
Hromas Jaroslav	Petr Zajíček: Moravský kras v ponorné řece času	3	XIII	Recenze
Hruška Jakub	Rozhovor s Jiřím Kopáčkem	2	42	Rozhovor
Hruška Jakub, Marada Petr	Neomezené použití glyfosátu schváleno na pět let	1	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Hrůzová Lucie, Heřman Petr	Ochrana motýlů v CHKO Český kras	6	31	Zaměřeno na veřejnost
Hubený Pavel	Známé i neznámé pralesy Šumavy	1	6	Z naší přírody
Hušek Jiří	Chráněná krajinná oblast Jizerské hory – 50 let	1	2	Z naší přírody
Hušek Jiří	Výročí Jany Mejzrové	4	X	Medailonky
Chaloupková Tereza	Provoz dronů ve zvláště chráněných územích	4	23	Právo v ochraně přírody
Chlapek Jindřich, Servus Michal	Kůrovcová kalamita v podhůří Jeseníků pohledem ochrany přírody	2	11	Péče o přírodu a krajinu
Chobot Karel, Kučera Zdeněk, Duda Petr, Zárybnický Jan	Nálezová databáze ochrany přírody otevřena veřejnosti	6	34	Zaměřeno na veřejnost
Chvátal Petr	Za Jaromírou Kuncovou (1938–2018)	3	X	Medailonky
Chytrý Milan	Evropská červený seznam biotopů	1	18	Výzkum a dokumentace
Janík David	Úspěšné exkurze v "roce pralesů"	6	X	Zprávy, aktuality, oznámení
Jelínková Jindřiška, Plesník Jan, Pelc František	Je žirafa až tak ohroženým druhem? A měla by být chráněna CITES?	2	44	Mezinárodní ochrana přírody
Jelínková Jitka	Závazná stanoviska ke kácení dřevin pro účely stavebních záměrů	1	14	Právo v ochraně přírody
John Václav	Pozvání do školní zahrady nejen pro ornitology	6	XII	Recenze
John Václav, Korábek Ondřej, Větrovcová Jitka, Čepelová Babora, Blažejová Eliška	Ex situ aktivity v záchranných programech	6	14	Péče o přírodu a krajinu
Karlíková Zuzana, Šálek Martin, Klvaňová Alena	Pták roku 2018 – sýček obecný	2	34	Zaměřeno na veřejnost
Kolařík Jaroslav	Provozní bezpečnost stromů	5	16	Péče o přírodu a krajinu
Kopecký David	Chystáte oslavu k 28. říjnu 2018? Zasaďte unikátní strom	5	32	Zaměřeno na veřejnost
Korec Evžen	Věk lidí i zvířat lze zásadně prodloužit	3	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Kosejk Jaromír	Česká cena za architekturu a ochrana krajinného rázu	3	39	Zaměřeno na veřejnost
Koudelka Martin	80 let od objevení Javoříčských jeskyní	3	26	Výzkum a dokumentace
Krása Antonín	Kolizní úseky obojživelníků	1	10	Péče o přírodu a krajinu
Krása Antonín	Zhodnocení stavu trvalých bariér pro obojživelníky	3	10	Péče o přírodu a krajinu
Krejča František	Chýnovská jeskyně a okolí – malá exkurze do historie	3	49	Pozvánka na výlet
Kuras Tomáš, Dančák Martin, Mazalová Monika	O zemi, kde ropa pomáhá chránit přírodu	4	43	Mezinárodní ochrana přírody
Lacina David, Pešout Pavel	Úvahy nad dalším směřováním druhové ochrany v ČR	6	10	Péče o přírodu a krajinu
Lysák Filip	Netradiční řešení při revitalizaci rašeliniště v PR Chvojnov	3	14	Péče o přírodu a krajinu
Mach Jiří	Snaha Japonska o prolomení moratoria na komerční lov velryb vyšla naprázdno	5	X	Zprávy, aktuality, oznámení
Marek Pavel, Musil Jiří	Masarykovo zdymadlo Střekov – migrační bariéra i po roce 2020?	4	10	Péče o přírodu a krajinu
Miko Ladislav	Ivana Jongepierová, Pavel Pešout a Karel Prach (eds): Ekologická obnova v České republice II	5	XIII	Recenze

Autor článku	Název článku	číslo	str	rubrika časopisu
Moldan Bedřich	Odešel Václav Mezřický	3	XI	Medailonky
Moravec Jan	Do Trojmezenského pralesa	1	49	Pozvánka na výlet
Moravec Jan	Okolo Kurdějova	2	49	Pozvánka na výlet
Moravec Jan	Milíčovské a Podleské duby	5	49	Pozvánka na výlet
Moravec Jan	Konference k 20 letům Národní sítě záchranných stanic	6	VI	Zprávy, aktuality, oznámení
Mráčková Adéla, Kovačičová Michala	Pomozte znovuobjevit Stromy svobody	1	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Mruzíková Zuzana, Koppl Petr	Jubilant Josef Kučera stále v plné práci pro Orlické hory	4	X	Medailonky
Mückstein Petr	Střevlík lesklý (*Carabus nitens*)	6	obálka	Foto na obálce
Nesládková Magdalena, Franková Linda	Možnosti posílení vodních zdrojů – alternativy uvažované nádrže Pěčín	1	36	Výzkum a dokumentace
Nováková Tereza, Navrátil Tomáš, Rohovec Jan	Rtuť v prostředí lesních ekosystémů CHKO Brdy	1	27	Výzkum a dokumentace
Ouhrabka Vratislav	O mapách a mapování jeskyní	1	32	Výzkum a dokumentace
Patzelt Zdeněk	Národní přírodní rezervace Meandry Jizery	1	obálka	Foto na obálce
Patzelt Zdeněk	Požerek lýkožrouta smrkového	2	obálka	Foto na obálce
Patzelt Zdeněk	Rozhovor se Zbyňkem Linhartem	3	42	Rozhovor
Patzelt Zdeněk	Rozhovor s ministrem životního prostředí Richardem Brabcem	4	41	Rozhovor
Patzelt Zdeněk	Pohled na Střekov u Ústí nad Labem	4	obálka	Foto na obálce
Patzelt Zdeněk	Stromořadí v Sedmihorkách	5	obálka	Foto na obálce
Patzelt Zdeněk	Rozhovor s Danou Bartošovou a Františkem Šulganem	6	38	Rozhovor
Pelc František	Zemřel filantrop Paul Gardner Allen (1953–2018)	6	XI	Medailonky
Pelc František, Plesník Jan	O čem jednají ředitelé	6	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Peřina Vlastimil	Jiří Táborský v důchodu	5	XI	Medailonky
Pešout Pavel	Vybereme si pestrou krajinu nebo pustinu? Úvodem	4	1	Úvodem
Pešout Pavel, Hlaváč Václav, Chobot Karel	Ochrana biotopů ohrožených druhů v územním plánování. Část I – Limity využití území z důvodu ochrany přírody	2	16	Právo v ochraně přírody
Pešout Pavel, Hlaváč Václav, Chobot Karel	Ochrana biotopů ohrožených druhů v územním plánování. Část II – Vymezení biotopu zvláště chráněných druhů velkých savců	3	158	Právo v ochraně přírody
Petříček Václav a Plesník Jan	Ovlivňuje Hollywood ochranu přírody, nebo obráceně?	4	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Vyhraje ďábel obtížný boj s přenosnou rakovinou?	1	45	Mezinárodní ochrana přírody
Plesník Jan	Ochrana biologické rozmanitosti: o peníze jde až na prvním místě	1	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Evropský diplom pro chráněná území zůstává prestižním oceněním péče o přírodu	2	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Otisky DNA pomáhají usvědčit pytláky nosorožců	2	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Fragmentace zásadně působí na pohyb živočichů krajinou	2	V	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	O neodcházení Antonína Bučka. Krajina jako životní prostředí	2	IX	Medailonky
Plesník Jan	BirdLife International hodnotí stav světové avifauny	3	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Dokážeme omezit predaci hospodářských zvířat šelmami?	3	Z	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Evropská unie: Bělověžský les a neokontinoidy na pořadu dne	3	VI	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Třetinu chráněné souše na Zemi ohrožuje člověk	4	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Soudobé poznatky (nejen) ekologie pro zvídavé čtenáře. Ecology	4	XII	Recenze
Plesník Jan	AOPK ČR bude partnerem nového Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti	5	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan	Jane Goodallová navštívila Českou republiku	5	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesník Jan, František Pelc	Národní park Kafue – nezaslouženě přehlížená ukázka subsaharské Afriky	5	42	Mezinárodní ochrana přírody

Autor článku	Název článku	číslo	str	rubrika časopisu
Plesník Jan, Jelínková Jindřiška	Světový obchod s planě rostoucími rostlinami a volně žijícími živočichy: Co se skrývá za čísly	4	VII	Zprávy, aktuality, oznámení
Plesníková Marcela, Plesník Jan	Zeleň prospívá fyzickému a duševnímu zdraví	5	36	Zaměřeno na veřejnost
Pojer František	Experti na čápy černé se sešli mezinárodně již posedmé (v národním parku Doñana)	6	VII	Zprávy, aktuality, oznámení
Pospíšil Tomáš	Aktuální situace chřadnutí smrkových porostů a kůrovcová kalamita s pohledu Lesů ČR. Takovou změnu klimati lesníci ani zemědělci dosud nezažili	2	38	Zaměřeno na veřejnost
Růžička Tomáš	Rozhovor s Jane Goodallovou	5	40	Rozhovor
Sajfrt Vlastimil	Úhyn ryb na rybníce Nesyt	4	VI	Zprávy, aktuality, oznámení
Sedláček Libor	Aktualizace Metodiky AOPK ČR, Oceňování dřevin rostoucích mimo les	2	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Sedláček Libor	Památné stromy – dřeviny mimořádného významu	5	2	Z naší přírody
Sedláček Libor	Mexický stařec z El Tule	5	II	Zprávy, aktuality, oznámení
Sova Aleš	Právní vztahy k dřevinám – praktický průvodce.	2	XII	Recenze
Strnad Martin	Zaostřeno na mezinárodní projektovou spolupráci ve výzkumu a ochraně velkých šelem	6	40	Mezinárodní ochrana přírody
Šafář Jiří	404 m a dno stále nikde…	2	6	Péče o přírodu a krajinu
Šafránek Jakub	Rudolf Kogler – autor první naučné stezky v Českých zemích	4	38	Zaměřeno na veřejnost
Šarapatka Bořivoj, Bednář Marek, Mazalová Monika, Tuf H. Ivan, Kuras Tomáš	Krajinná struktura – klíč k ochraně biologické rozmanitosti a půdy	3	21	Výzkum a dokumentace
Škarpich Václav, Galia Tomáš, Ruman Stanislav, Macourová Tereza, Hradecký Jan	Bilance sedimentů v NPP Skalická Morávka a návrh managementu	3	30	Výzkum a dokumentace
Štefánek Michal	Stále mizející polní plevele	4	2	Z naší přírody
Šůlová Karolína	Rozhovor s Františkem Pelcem	1	43	Rozhovor
Šůlová Karolína	Podepsáno: v hraničních hvozdech Českého lesa jsou dvě nová bezzásahová území	6	I	Zprávy, aktuality, oznámení
Urban Petr	Velmi dobrý nápad Reedícia červeného zoznamu stavovcov Českej republiky	1	VIII	Recenze
Vermouzek Zdeněk, Reif Jiří, Šálek Martin	Jak se mají polní ptáci v Česku?	4	30	Výzkum a dokumentace
Větrovcová Jitka	Výsledky posledního celostátního mapování vydry říční a dlouhodobého sledování vybraných oblastí pomocí zimního stopování	2	26	Výzkum a dokumentace
Vlačiha Vlastislav	Výlet na NPP Vrkoč	4	49	Pozvánka na výlet
Vlašín Mojmír	Blanka Mikátová jubilantka	1	V	Medailonky
Vlašín Mojmír	Je ropucha dost Bufo?	2	VII	Zprávy, aktuality, oznámení
Vlček Jiří	Repatriace sýčka obecného ano, či ne?	6	IV	Zprávy, aktuality, oznámení
Vorel Aleš, Blättler Linda	Přenos zkušeností ze Saska: 18 let soužití s vlkem	6	44	Mezinárodní ochrana přírody
Vrška Tomáš	Nebyhnutelnost principu "3K" v našich lesních rezervacích	2	2	Z naší přírody
Zajíček Petr	Vladimír Josef Procházka – geolog, který před 120 lety sestoupil do Macochy	1	40	Zaměřeno na veřejnost
Zajíček Petr	Mladečské jeskyně, naše nejstarší sídliště druhu Homo sapiens	3	2	Z naší přírody
Zajíček Petr	Mikroklimatický monitoring v jeskyních Gruzie	3	44	Mezinárodní ochrana přírody
Zajíček Petr	Javoříčské jeskyně, zákoutí v Pohádkových jeskyních	3	obálka	Foto na obálce
Zajíček Petr	270 let od Nagelových speleologických průzkumů v Moravském krasu	4	34	Výzkum a dokumentace
Zajíček Petr	Dantovo peklo, jeden z pólů nedostupnosti v Moravském krasu	5	6	Z naší přírody
Zámečník Václav	Ohlédnutí za konferencí Možnosti ochrany přírodních zdrojů a biodiverzity prostřednictvím agroenvironmentálně klimatických opatření	4	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Zeidler Miroslav	Od velké migrace k velké tlačenici končící (kompetičním) vyloučením	4	III	Zprávy, aktuality, oznámení
Zeidler Miroslav, Banaš Marek	Pichlavá cesta od kleče k alpínským trávníkům v Hrubém Jeseníku	5	12	Péče o přírodu a krajinu

Kontakty na autory

Miloš Anděra
Národní muzeum v Praze
andera@naturfoto.cz

Linda Blättler
MŽP ČR, odbor druhové ochrany
a implementace mezinárodních závazků
Linda.Blattler@mzp.cz

Eliška Blažejová
AOPK ČR
vedoucí oddělení druhové ochrany rostlin
eliska.blazejova@nature.cz

Barbora Čepelová
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany rostlin
barbora.cepelova@nature.cz

Milan Damohorský
proděkan PF UK
vedoucí katedry práva životního prostředí
damohors@prf.cuni.cz

Tomáš Dostálek
Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
tomas.dostalek@ibot.cas.c**z**

Petr Duda
AOPK ČR
odbor informačního systému ochrany přírody
petr.duda@nature.cz

Karel Fajmon
AOPK ČR
RP SCHKO Bílé Karpaty
karel.fajmon@nature.cz

David Fischer
Hornické muzeum Příbram
zoolog
david-fischer@centrum.cz

Jan Frouz
PřFUK, Ústav pro životní prostředí a
Centrum pro otázky životního prostředí
jan.frouz@natur.cuni.cz

Jan Havlíček
AOPK ČR
oddělení sledování stavu živočichů
jan.havlicek@nature.cz

Handrij Härtel
Správa NP České Švýcarsko
ředitel sekce ochrany přírody
h.hartel@npcs.cz

Svatava Havelková
právník v otázkách ochrany přírody
s.havelkova@email.cz

Petr Heřman
Společnost pro ochranu motýlů
petr.272@centrum.cz

Michael Hošek
Správa krkonošského NP
mhosek@krnap.cz

Lucie Hrůzová
AOPK ČR
RP Střední Čechy
lucie.hruzova@nature.cz

Karel Chobot
AOPK ČR
ředitel odboru monitoringu biodiverzity
karel.chobot@nature.cz

David Janík
VÚKOZ, v.v.i.
david.janik@vukoz.cz

Václav John
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany rostlin
vaclav.john@nature.cz

Ondřej Korábek
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany rostlin
ondrej.korabek@nature.cz

František Krejča
Správa jeskyní ČR
krejca@caves.cz

Zdeněk Kučera
AOPK ČR
vedoucí oddělení technické správy dat
zdenek.kucera@nature.cz

David Lacina
AOPK ČR
ředitel odboru zvláštní ochrany přírody
david.lacina@nature.cz

Jan Moravec
Kancelář ÚVR ČSOP
jan.moravec@csop.cz

Zdeněk Patzelt
časopis Ochrana přírody
šéfredaktor
Patzelt.Zdenek@seznam.cz

František Pelc
AOPK ČR
ředitel
frantisek.pelc@nature.cz

Pavel Pešout
AOPK ČR
ředitel sekce ochrany přírody a krajiny
pavel.pesout@nature.cz

František Pojer
AOPK ČR, RP Střední Čechy
vedoucí oddělení SCHKO Český Kras
frantisek.pojer@nature.cz

Jan Plesník
AOPK ČR
oddělení mezinárodní spolupráce
jan.plesnik@nature.cz

Alena Šuráňová
ZO ČSOP Veronica
buslavjanka@centrum.cz

Hana Štěrbová
Správa jeskyní ČR
sterbova@caves.cz

Martin Strnad
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany živočichů
martin.strnad@nature.cz

Jitka Větrovcová
AOPK ČR
oddělení druhové ochrany živočichů
jitka.vetrovcova@nature.cz

Pavel Vlach
Západočeská univerzita v Plzni
centrum biologie, geověd a envigogiky
vlach@cbg.zcu.cz

Jiří Vlček
Krajský úřad Plzeňského kraje
odbor životního prostředí
jiri.vlcek@plzensky-kraj.cz

Aleš Vorel
Česká zemědělská univerzita v Praze
fakulta životního prostředí
vorel@fzp.czu.cz

Jan Zárybnický
AOPK ČR
ředitel odboru informačního systému ochrany přírody
jan.zarybnicky@nature.cz

Petr Zbytovský
Blatské muzeum v Soběslavi
a Veselí nad Lužnicí
zbytovsky@husitskemuzeum.cz